

A dizájn és a művészet, mint eladásösztönző inspiráció

Dr. Szalay Ágota
dipl. designer

Az idei január is számos újdonságot tartogatott a textiles szakma számára. Frankfurt és Hannover után Párizs és Salzburg nyitotta meg kapuit a szakmai érdeklődőknek. Úgy tűnik, a technikai újdonságok és a világszenzáció elmaradt az idei szakmai vásárokon, annál több dizájn és nagy designer neve fémjelezte az egyes kiállítókat.

A Heimtextilen például megjelentek az Ausztriában élő, de iráni származású építész, *Zaha Hadid* tapétái. Ez igazi átmenet az építészet és belsőépítészet között és határeset, ami a textiliákat illeti (1. kép).

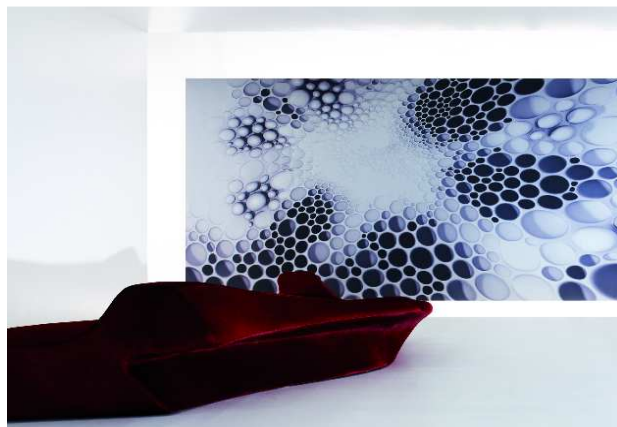
Mint tudjuk, az első falburkolat fából, fabetétből illetve keretes szerkezetű textilbetétből állt, a szőnyegek mellett ez díszítette és szigetelte a paloták és kastélyok hideg falait. Ezt a feszített textiltapétát egyszerűsítette le a polgári réteg lakásiban használatos papírtapéta a 20. század elejétől. A biedermeier nagyon kedvelte. A hengerelt festésű falnál sokkal elegánsabb volt, ugyanakkor több mintát is lehetett variálni, a bútorszövetek és függönyök mintáihoz lehetett igazítani. Még az 1990-es években is lehetett a bécsi belvárosban olyan szállodában lakni (Capricorno), ahol a „békebeli” bútorokat apró mintás tapéták egészítették ki.

A magyar vásárlónak a tapétáról akár a rosszlemlékü „csicsás” lakótelepi tapéta is eszébe juthat, amik az 1980-as években kerültek a lakások falaira. Megjelent a mosható, de a többször átfesthető változat is. Az öregebb házak belső falait pedig szigetelő vagy egyéb műszaki tulajdonságokkal rendelkező tapétákkal fedték be.

Úgy tűnik azonban, hogy a tapéta újra reneszánszát éli a belsőépítészetben. Ehhez nyilván az a tény is hozzájárul, hogy a festékek és a festetés is egyre drágább, nincs olyan nagy különbség a tapétázás költségeihez viszonyítva. Ezen kívül megjelentek azok a tapéta minták és bordűrök, amelyek a festéssel kombinálva díszítik a helyiségeket és igazi színfoltok a lakásbelsőben. Akár a függöny korábbi optikai szerepét is átveszik, hiszen elég egy-két csiknyi mintával „feldobni” a szobát és akár le is mondhatunk a mintás dekor függönyről. (2. kép).

Az idei Heimtextil egyik slágere a különböző figurák és apróbb minták tömege, amelyeket festett falra lehetett száradás után utólag felragasztani és ezzel egyedivé tenni a helyiséget. Egy berlini kiállító elmondta, hogy ők még a tervezését is vállalják, így a megrendelő több kísérletből választhat és számítógépes kivágással készítik el a végleges mintát.

Több téma is nagy hangsúlyt kapott: gyerekszobai minták, virágminták, de akad olyan gyártó is, aki a saját fotóról készít lenyomatot. Itt is kézzel fogható az individualizálódás, amit a globalizáció ellenpéldájaként figyelhetünk meg már évek óta.

1. kép. Zaha Hadid: Fal, tapéta és bútor egysége

2. kép. Zaha Hadid: Swirl Wand

3. kép. Tipikusan számítógéppel tervezett tapéta opart-popart stílusban

4. kép. Ugyanaz a dinamikus minta statikusan és átlósan felrakva a falra

5. kép. A tapéta mint térelem

A Heimtextilen bemutatott tapéták előzménye egy pályázat volt, amit a német építészeti lap, az AIT segítségével hirdettek meg Ausztriában, Németországban és Svájcban. 182 pályamű érkezett be. A pályaművek részben Elzászban egy workshopon készültek. A díjnyertes műveket először Hamburgban majd a Heimtextilen, Frankfurtban állították ki.

A pályázat célja az volt, hogy a tapéta mint térképező elem fontosságát húzza alá. Ezt a célt minden biztonnyal elérte a pályázat, sőt újabb lendületet adott a tapétagyártóknak.

Zaha Hadid tapétái minden biztonnyal nagy sikerre tarthatnak számot. Az építész nő egyike a legismertebb és legelismertebb személyisége a nemzetközi építész társadalomnak. 2004-ben megkapta a Pritzker-díjat, ami az egyik legnagyobb szakmai elismerés. Tanszéke van a bécsi iparművészeti egyetemen.

Motívumai akár 9 méter szélesek is lehetnek, 3,3 m belmagasság mellett. Nemcsak az eredetiség jellemző rájuk, hanem az is, hogy a terek mozgalmassá válnak, újabb dimenziók nyílnak meg. Az AIT építészlap egyenesen forradalminak nevezi azt a térfelfogást, ahogy az építész nő a tapétával bánt, és azt a hatást, amit a három dimenzióban elér velük. (3., 4. és 5. kép.)

Zaha Hadid szakít a szokványos derékszöggel, mintáit átlós irányban szervezi, itt-ott felsejlik a retro világ. Színei mélyek és intenzívek, erős kontrasztokra épülnek, teljesen illeszkednek a legújabb trendekhez. Az optikai hatás igen erős. A korábbi évszázadokban a barokk festészet használt ilyen erőteljesen térképező elemeket. (Gondoljuk csak az egri líceum mennyezeti freskójára, ahol Maulbertsch és tanítványai a sík

mennyezetet úgy festették meg, mintha kupola lenne. Pusztán a perspektíva szabályainak értelmezésével egy teljesen más teret hoztak létre, mint ami valójában ott állt.) Ilyen mély átalakítást jelentenek Zaha Hadid tapétái is a térre nézve.

Ugyancsak a térképezés elemeit használja az osztrák Backhausen cég új kollekciója. A Wiener Werkstätte (bécsi szecesszió) egyik textiles kivitelezőjeként is ismert, tavaly 160 éves cég most 6 jeles osztrák művész közreműködésével készítette el új bútorszövet kollekcióját, amelyeket szintén térbe állított hatalmas elemeken mutatott be. (Ez a kiállítás látható volt a bécsi Belvedereben a Heimtextil előtt.) Különlegessége volt az itt kiállított termékeknek az a tény is, hogy a minták

6. kép. Eva Würdinger munkái a Backhausen új kollekciójában

7. kép. Eva Würdinger munkái a Backhausen új kollekciójában

8. kép. Colani Tsavo: Afrika inspirációk

először papíron születtek meg, majd a technológusok hozzáadva az anyag és a technika szépségét újraálmodták, azaz befejezték a mintákat. Itt is megfigyelhető, akár csak Zaha Hadid esetében, az egyes művészek személyiségi és művészeti jegyeinek egyedisége, a különböző szín- és formavilág. A tapéta érdekessége még annak technikai paramétere, ugyanis nemszött kelméből készülnek. (6., 7. kép).

A marburgi tapétacég másik igen jelentős fejlesztése Luigi Colani világhírű designer nevéhez fűződik. Ez a kollekció is nagyon közel áll a textiliákhoz, a struktúrákhoz és a természethez. Főként elegáns egyszínű

kivitelben készült tapéták-ról van szó, amelyek nagyon is emlékeztetnek a hajdan volt textiltapétákra.

A *Tsavo nemzeti park* névre hallgató kollekció inspirálója a vörös kenyai elefánt, mint a természet szülötte. Az elefántbőr rusztikus mivoltát imitálja ez a tapéta kollekció (8. kép), mintegy tisztelve Afrika jellegzetes szent állata előtt.

Itthonról nézve igen érdekesek ezek a kezdeményezések. Miközben kutatunk újabb és újabb technikai innováció után, nem használjuk ki a magyar designerek és művészek szabad fantáziáját. A legtöbb technológiai kutatáshoz laboratóriumi és gyártói háttér szükséges. Az új mintákhoz még a számítógép sem feltétel, bár kétségkívül komoly könnyebbséget jelent, mégis a papír és a festék ugyanúgy be

tudja fogadni a művészi ötleteket.

A Heimtextilen bemutatott új tapétákkal gyakorlatilag akár minden más térdíszítő elem feleslegessé válik. A funkcionista bútorok mellé nem szükséges semmi sallang. Kérdés persze, hogy az egyes ember mennyire érzi magáénak az ilyen tereket, nem akarja-e ő is individualizálni saját nappaliját vagy hálószobáját.

Zaha Hadid tapétái biztosan jól érvényesülnek a közterületeken, míg az egyes motívumok jól mutatnak a kisebb lakásokban, a gyerekszoba vagy dolgozószoba sarkában, de létezik igazi fürdőszobai minta, ahol helyettesítheti akár a csempét is.